

cundum post septenimum: Et neque ob defectum deliberationis: v. n. 4054. Tertium post finem anni 14. Et tunc non se ligavit, quia statim contradixit; & ita nullo tempore se ligavit.

4101 Non obstat character impressus, quia votum est Ordini annexum, ex constitutione Ecclesiae ut in n. 4064. & 4074. Et Ecclesia non potest invitum ad votum continentia obligare, cap. integritas 32. q. 1. & cap. De his. Quibus autem voluntas propria interrogationis tempore desiderium nubendi persuaserit, concessam ab Apostolo licentiam auferre non possumus.

4102 Difficultas major est: An si prædictus etiam post finem anni 14. tacuerit, mere negativè se habendo?

Et etiam hunc non ligari voto, docet Fagnanus cir. num. 55. Quoniam ex sola taciturnitate (ait ille) in materia tam gravi & prejudiciali non inducitur obligatio, l. Non solum in princ. Et l. Filiis familiæ, S. invitus, ff. de procurat.

4103 Non obstat (subdit) jure in contrarium, cap. Diaconus 27. dñs. cap. Plerumque 2. q. 7. quæ probant, taciturnitatem haberi pro consensu, quia procedunt, quando cum taciturnitate concurrit actus positus: nam Diaconus ille protestatus fuerat se velle matrimonium contrahere, nec posse in castitate permanere; postea Ordinem Diaconatus suscepit, & quamvis in ordinatione tacuerit, matrimonium postea contrahere non potuit, quia factio ipso à protestatione recessit.

Atque ita præter taciturnitatem ibi intercessit actus positivus susceptionis Ordinis Sacri, cui votum continentia est annexum: qui autem libere recipit alterum connexorum, censetur ad alterum connexorum se obligare. Abbas in c. Cùm in cunctis, &c. Ita ille qui.

4104 Ulterius suadet exemplo. Si quis recipiat, & legat epistolam, in qua continetur eum debere centum, & non contradicat, censetur debitum confiteri; quia cum taciturnitate concurrit actus positivus receptionis, & lectionis literarum ejus debitum continentium.

4105 Quando igitur actus positivus non intercedit, taciturnitas solum in favorabilibus habetur pro consensu, ex Reg. 6. Qui tacet; minime in prejudicialibus, Bald. cons. 299. quia sicut in favorabilibus faciliter quis consentit, ita in prejudicialibus faciliter dissentit.

A M E N S

4106 **V**Alidè, eti illicitè, pariter ordinatur, ut in tom. 3. n. 18. & de eo respectivè juxta dicta discurre.

9. L I G A M E N

4107 **E**st vinculum viri cum uxore post contractum matrimonium legitimum, siue consummatum, sive tantummodo ratum. Dirimit, quamdiu durat, ita ut non possit validè quis aliam ducere, nisi sit moraliter certus de morte conjugis. Quod si postea ille compareat, tenetur alia compars, dimisso posteriori conjugi, cum quo bona fide habitavit, ad priorem redire.

Ligamen dirimit jure divino, & naturali, Trid. sess. 24. can. 2. Unde Sancti Patres, qui plures habuerunt uxores, ex divina dispensatione habuerunt.

4108 Qui sine morali certitudine, & sufficienti probatione de morte conjugis, ad secundas nuptias transit; illicitè, sed validè contraxit, si revera, quando contraxit, prior conjux erat mortuus, ex cap. Dominus; de secundis nuptiis; quia revera tunc non erat ligamen.

4109 Ad vitandum delictum polygamie sunt adhibenda diligentia pro libertate contrahere volentium; adèoque sunt præmittenda denunciations, de quibus à n. 3969.

4110 Si alter ex sponsis sit extraneus, non est admittendus, nisi suam libertatem probet per attestations à proprio Episcopo, vel Vicario Generali, subscriptas, & sigillatas. Sufficit autem assistentia Parochi loci, de licentia tamen Ordinarii. In Italia adeò instructio S. Congr. quæ in Cancellariis Episcopalibus reperitur.

4111 Turca plures habens uxores, si convertatur ad fidem, obligatur tenere primam, & dimittere reliquas, quia solum primum matrimonium est validum; si prima velit cum conjugi fideli habitare sine injuria Creatoris, ut in n. 4052. Alias potest ad sui libitum, prima dimissa, unam ex aliis tenere; sed cum ea debet de novo contrahere, ob invaliditatem matrimonii prioris.

4112 Si maritus mortuus resurgat, mulier, etiam si sit libera, non tenetur ad illum redire, imò non potest sine novo contractu; quia ex D. Paulo 1. ad Cor. 7. Mulier alligata est legi, quanto tempore vir ejus vivit. Quod si dermicerit vir ejus, liberata est; cui vult, nubat.

Plura de mortuo resuscitato resolvit Mendo

in

in epist. in appendice, quæ tamen ex dictis propriis in locis patent.

10. H O N E S T A S.

4113 **P**ublica honestas est propinquitas jure Ecclesiastico oriens ex sponsalibus, aut ex matrimonio rato. Et describitur, quod sit publica decencia, & morum honestas, ut matrimonium impediatur inter personas sic factas propinquas. Ex sponsalibus validis dirimit inter sponsum, & consanguineos sponsæ, & è converso, solum usque ad quartum gradum. Trid. sess. 24. c. 3. Non oritur ex sponsalibus invalidis: Trid. cit. Ex matrimonio vero rato dirimit usque ad quartum gradum: v. n. 3939.

4114 Ex matrimonio rato, & non consummato, non oritur affinitas, sed publica honestas: nam affinitas oritur ex sola copula.

4115 Ex sponsalibus validis, si postea mutuo consensu sponsorum dissolvantur, adhuc remanet publica honestas: ratio est 1. Quia publica honestas ex Trid. oritur ex sponsalibus validè contractis: licet autem postea mutuo consensu dissolvantur, verum est, quod sponsalia fuerint validè contracta. 2. Quia si post sponsalia validè contracta, imò si post matrimonium ratum intra bimestre alter ex sponsis, aut conjugibus, ingrediatur Religionem, & profiteatur; dissolvuntur sponsalia, & matrimonium, & tamen remanet publica honestas. 3. nostram resolutionem firmat Decr. S. Congreg. Conc. approbatum ab Alex. VII. 6. Julii 1658.

4116 Ex sponsalibus conditionatis oritur publica honestas conditione adimplenta, non prius; quia tunc, & non prius, sunt valida. Clericatus cap. 133. n. 76. Qui tria quæsta resolvit, ut sequitur.

4117 **Q**uer. 1. An præfatum publicæ honestatis impedimentum oriatur ex matrimonio rato, sed invalido? **R**esp. Cum distinctione, quæ menti est valde mandanda. Vel invaliditas provenit ex defectu consensus, puta ob errorem in personam, aut per vim, & metum, & in hoc casu impedimentum publicæ honestatis non oritur: vel invaliditas provenit ex quocumque alio impedimento, vel defectu, & in hoc casu oritur. Tamb. qui alias allegat d. lib. 8. de matrim. tract. 1. de imped. cap. II. §. 3. n. 2. & 3. ubi advertit, quod si matrimonium sit nullum ex defectu sufficientis consensus, ob non debitam æatem, in hoc casu non oritur impedimentum publicæ honestatis ex matrimonio rato; sed oritur ex sponsalibus, quia licet matrimonium non valeat, valent sponsa-

lia; quod repetit idem Tamb. dñs. lib. 8. tr. 3.

„ de sponsal. cap. 2.

„ 4118 **Q**uer. 2. An ex Matrimonio rato sub conditione de futuro, hoc impedimentum resultet? **R**esp. Non resultare, si conditione non compleatur: resultare, conditio-

„ ne completa, Tamb. dñs. tract. 1. cap. II.

„ §. 3. n. 5.

„ 4119 **Q**uer. 3. An conditione completa super matrimonio apposita, impedimentum resultans dirimat usque ad primum gradum,

„ tamquam à solis sponsalibus proveniens, vel dirimat usque ad quartum, tamquam à matrimonio proficisciens? **R**esp. Esse hinc in de opiniones Doctorum, sed magis probabilem reputari, quod dirimat solum usque ad primum gradum; & habeatur tanquam proveniens a sponsalibus, eo quia matrimonium contractum sub conditione de futuro videtur habere vim sponsalium; nam conditione adimplenta adhuc opus est consensu ad perficiendum matrimonium. Tamb. dñs.

„ §. 3. n. 6. & d. lib. 8. tr. 4. §. 4. n. 11. ubi ait, utramque opinionem esse probabilem.

11. A F F I N I T A S.

4120 **E**s propinquitas personarum orta ex carnali copula, sive licita, sive illicita. Affinitas orta ex copula licita, se extendit, & dirimit usque ad quartum gradum; ex copula verò illicita, solum usque ad secundum.

4121 Contrahitur solum ab uno extremo copula cum consanguineis alterius extremi copula, minimè à consanguineis unius cum consanguineis alterius, quia affinitas non patit affinitatem. Unde Petrus, qui habuit rem cum Berta, non potest etiam mortua Berta, validè nubere cum forore Berta: at frater Petri potest validè nubere cum forore Berta: hinc est, quod duo fratres validè possint duas sorores ducere.

4122 Gradus affinitatis desumuntur juxta gradus consanguinitatis. v. n. 4131.

4123 Affinitas non oritur ex quacumque copula, sed solum ex copula consummata cum effusione seminis intra vas naturale mulieris.

Quod si viro seminante, mulier non seminat, licet probabilis sit opinio, quod non oriatur affinitas, Tambur. & Clericatus cap. 133. n. 90. probabile est, quod oriatur, juxta opinionem, quod mulier passim se habeat ad generationem, & quamvis probabilius sit quod se habeat activè, quantum tamen ad impedimentum affinitatis, est in praxi tenenda opinio affirmativa, ad vitanda incommoda, quæ alias sequi possunt, quia viri seminatio

F 2 est

est constans, & apparens, minime illa mulieris.

4124 Copula consummata facta per vim & metum, quamvis non afferat patienti poenam non petendi debitum, cum poena supponat culpam; parit tamen affinitatem, quia affinitas non est poena, sed propinquitas, quae semper insurget ex copula consummata; sicut etiam insurget, si copula fiat cum ignorantia juris.

Q U A E R E S I.

4125 Retraxis contraxit sponsalia cum Rosa, postea habuit rem cum Catharina matre Rosa. An possit nubere cum Rosa, cum qua sponsalia contraxit?

R Esp. non posse, quia ob copulam habitam cum Catharina matre Rosa, orta est affinitas inter ipsum Petrum, & Rosam, quae affinitas orta ex copula illicita se extendit usque ad secundum gradum, & sic se extendit inter ipsum Petrum, & Rosam, quae est in primo gradu conjuncta cum Catharina ejus matre: Et impedimentum dirimens supervenientis dirimit sponsalia, ex n. 3939.

4126 Petes 1. An saltem possit contrahere matrimonium cum ipsa Catharina matre Rosa?

Resp. neque posse; quia ex sponsalibus validis initis cum Rosa, orta est publica honestas inter Petrum, & Catharinam matrem Rosa, quae est in primo gradu, & dirimit matrimonium.

4127 Petes 2. An dictus Petrus possit matrimonium contrahere cum Margarita consobrina Rosa?

Resp. posse, si Margarita non in secundo gradu consanguinitatis conjuncta cum Catharina matre Rosa, qualis est, si sit consobrina secunda. Ratio est, quia ex una parte Margarita consobrina Rosa, non est in primo gradu conjuncta cum Rosa, & publica honestas ex sponsalibus non se extendit ultra primum gradum. Et alia parte (ut supponimus) non est in primo aut secundo gradu conjuncta cum Catharina, sed in tertio, aut quarto, & affinitas ex copula illicita non se extendit ultra secundum gradum; adeoque Petrus nullum habet impedimentum dirimens publica honestatis, aut affinitatis cum Margarita, atque inde potest cum ea matrimonium contrahere.

4128 Si vero Margarita sit consobrina prima Catharinae, ac proinde in secundo gradu illi conjuncta, non potest Petrus cum Margarita contrahere; quia est illi affinis in secundo gradu, ob copulam illicitam habitam cum Catharina.

Q U A E R E S II.

4129 An infideles, qui cum affinitate, & etiam in primo gradu linea recta, orta ex copula conjugali matrimonium contrixerunt, separari debeat, si convertantur ad fidem: an vero matrimonium sit validum?

R Esp. esse validum, quia affinitas, esto conservat jure naturali ex copula licita, quatenus per eam vir, & mulier sunt una caro; non dirimit tamen jure naturali, sed Ecclesiastico. Et universaliter matrimonia infidelium inita servatis conditionibus juris naturae, & juris divini non servatis solum conditionibus jure Ecclesiastico prescriptis, si ipsi infideles postea convertantur ad fidem, remanent valida; immo nulla solemnitate indigent, quia infideles non subjacent legibus Ecclesiae: v. n. 3147.

Q U A E R E S III.

4130 Duo Turca, qui invalidè matrimonium contrixerunt contra legem humanam à suo Princeps infideli sub clausula irritante editam, Panorum dulci, & ad fidem converso, volentes renovare matrimonium, recordantur, quod dum erant infideles, & in sua patria, vir cognovit consanguineam sui uxoris. An indigeant dispensatione super impedimento affinitatis?

R Esp. cum distinctione, vel vir habuerat rem cum consanguinea sua uxoris, v. gr. cum ejus forore, per copulam licitam, quatenus erat uxor, & qua mortua, hanc duxit: vel habuerat rem cum dicta consanguinea per copulam illicitam.

Si prium, tenentur petere dispensationem; quia licet impedimentum affinitatis non sit, nisi ex jure Ecclesiastico, & consequenter non liget infideles, durante statu infidelitatis, affinitas tamen jure naturali oriatur ex copula licita, quia per copulam conjugalem conjuges sunt una caro; ex quo sequitur attinentia consanguinorum unius cum altero conuge, & è converso; unde allati Turcae, cum debeat revallidare matrimonium jam invalidum, in statu, quo sunt fideles, juxta leges Ecclesiae, fit, quod cum verè reperiantur affines, verè reperiuntur impediti impedimento tempore fidelitatis, & non anteā, de novo superveniente, ex affinitate tamen tempore infidelitatis contracta.

Si secundum, non egent dispensatione, quia non sunt affines; nam ex copula illicita non oriatur affinitas jure naturali; quoniam potius ex ea oriuntur odia, & inimicitiae, quam amicitiae, & attinentiae consanguineorum; sed jure Ecclesiastico: & quia copula illicita supponitur facta tempore infidelitatis, quo non erant subditi Ecclesiae,

sequitur, quod adveniente statu fidelitatis, tendum verum scimen. 3. Si verum sit scimen, non reperiantur affines, ac proinde nec impediti, ut dispensatione egeant. Tancr. tom. 2. de matrim. l. 7. disp. 65. & 66. Tamb. tom. 2. p. 100. §. 2. num. 1.

Q U A E R E S IV.

4131 Certum est, quod si moriatur Franciscus uxor Pauli, perseveret in Paulo affinitas cum omnibus Franciscis consanguineis natis ante mortem Franciscus, quia ex cap. Fraternitatis 35. q. 10. affinitas semel orta perpetuo remanes. Ex hoc certò queritur: An si post Franciscus mortem nascatur ex ejus forore puerilla: sit ne affinis in secundo gradu Paulo, ita ut inter ipsam & Paulum nequeat validum matrimonium contrahiri?

R Esp. affirmativè. Tamb. tom. 2. lib. 8. tralst. 1. cap. 12. §. 1. num. 7. Ratio est, quia affinitas mensuratur juxta consanguinitatem, ita ut ex Scoto in 4. dist. 41. qu. un. lit. B. quanto gradu consanguinitatis est quis conjunctus, vel distat ab uno ex extremis copula, toto gradu affinitatis est conjunctus, vel distat ab altero extremo copula; sed nata ex forore Franciscus, adhuc Franciscus mortua, est verè consanguinea in 2. gradu cum Franciscus adhuc mortua: igitur est verè affinis in 2. gradu cum Paulo, qui est alterum extremum copula; hinc affinitas non solùm extendit ad consanguineos natos, vivente uxore, sed etiam natos, ea mortua.

12. IMPOTENTIA

4132 Coeundi, seu perficiendi copulam, non potentia generandi, matrimonium dirimit. Scotus in 4. dist. 31. q. un. lit. F. Ad tertium: Quia obligatio non est absolute ad bonum prolis, sed sub conditione si eveniat, ad grangeretur suscipendum, &c. & tunc matrimonium est ibi tantum, ut in remedium, non autem in officium.

4133 Hinc steriles, & senes validè contrahunt, dummodo sint apti ad copulam; & tunc matrimonium est in remedium concupiscentia, qui est finis secundarius, & minus principalis, ob quem etiam fuit institutum, juxta dictum Pauli: Melius est nubere, quam ura.

4134 Matrimonium vero Eunuchorum, qui utroque teste carent, est nullum, non ob potentiam generandi, sed ob potentiam coeundi, copula enim fieri debet per transmutationem veri seminis: vero autem semine carent Eunuchi, cum emitant humorem quedam aquosum specie distinctum à semine.

4135 Hinc potentia coeundi in tribus consistit, & in uno illorum dirimit. 1. Impotentia ad penetrandum vas. 2. Ad emit-

Examen Ecclesiast.

tendum verum scimen. 3. Si verum sit scimen, tendum verum scimen. 3. Si verum sit scimen, sed adhuc impotentia ad emitendum illud intra vas; unde non sufficit potentia ad emitendum extra vas, seu in ore vasis.

4136 Impotentia ut dirimat: Primo, debet esse antecedens matrimonium: non sufficit, si sit consequens matrimonium: etiam solùm ratum, antequam sit consummatum.

4137 Secundo, debet esse perpetua, ita ut nulla arte possit tolli. Si perpetuitas sit certa, ut si vir habeat virilia sicca, aut amputata, vel si mulier sit adeo arcta, ut nullo remedio, nec incisione possit fieri apta, potest matrimonium statim pronunciari nullum à Judge Ecclesiastico.

4138 In dubio perpetuitatis conceditur ab Ecclesia triennium ad experiendum bona fide, quo elapsi sine fructu, matrimonium declarati potest invalidum, & dissolvi: v. n. 4315. & 4316.

4139 Tertiò. D. Thom. de sacra. matr. q. 52. art. 1. apud Gonet. in manuali tom. 6. pag. 463. docet, quod potentia ut dirimat debet esse ignorata, his verbis:

(In matrimoniali contractu obligatur unus conjugum alteri ad debitum reddendum, ideo si ille, qui se obligat, est impotens ad solvendum, ignorantia hujus potentiae in eo, cui fit obligatio, tollit contractum. Sic autem per potentiam coeundi efficitur aliquis impotens ad solvendum debitum, ut omnino non possit solvere, ita per servitatem, ut liberè debitum reddere non possit; & ideo sicut potentia coeundi ignorata impedit matrimonium, non autem si sciatur; ita conditio servitatis matrimonium impedit.)

4140 Praemissa potentia dirimit jure naturali, sive sit ex parte viri, sive ex parte foeminae, sive sit absoluta, sive sit respectiva respectu scilicet hujus viri, & hujus foeminae, taliter quod dissoluto inter hos matrimonio, possint cum aliis matrimonium contrahere.

4141 Insuper dirimit, sive sit orta ab intrinseco, & vitio naturae, sive ab extrinseco vitio artis, aut diaboli; in casu maleficii adhiberi debent remedia, tam naturalia, quam spirituaria; quae si non proficiunt, potentia censetur perpetua, & matrimonium dissolvendum per Judicis sententiam, ex cap. Laudabilem, & de frigidis, & maleficiatis.

4142 Coniux arcta, si per incisionem possit fieri apta, non tenetur pati incisionem; unde ejus potentia censetur perpetua, tenent Clericatus c. 133. num. 95. Diana p. 11. tralst. 5. resolut. 11. & alii apud ipsos. Sed rectius

Ff. 3

San-

454 Examen Confessariorum, Tom. I. Pars IV.

Sanchez l. 7. disp. 93. n. 32. docet, quod teneatur pati incisionem cum gravi dolore, sed non cum periculo vita, aut gravis morbi.

MATRIMONIUM IMPUBERIS

4143 **E**s Jure Canonico invalidum, nisi malitia suppleat etatem, ex c. Attestationes 10. C. de illis 9. tit. de sponsat. impuber.

Defectus autem etatis matrimonium invalidat, minime ratione impotentia, quia haec in impuberibus est temporanea; sed ex defectu consensu, ob quem sicut Jus Canonicum Trid. ad validam professionem Religiosam exposcit tam in viris quam in mulieribus etatem annorum sexdecim expletorum: Ita Jus Canonicum n. 4143. relatum, ad validum matrimonium de praesenti exposcit in viro etatem 14. annorum, & in foemina 12. annorum expletorum, nisi malitia suppleat etatem.

4144 Malitia supplens etatem consistit in maturitate judicii sufficientis ad discernendum, & se obligandum in contractu perpetuo, & indissolubili matrimonii, atque in potentia ad copulam, de qua in n. 4135. Haec autem malitia supplens etatem relinquitur iudicio, & arbitrio Ordinarii, qui potentiam ad copulam colligere potest, vel ex facto, quatenus impubes cum alio copulam habuit; vel ex corporis dispositione, aut propinquitate ad annos pubertatis.

4145 Quod si nupserit foemina, & processu temporis prorumpat in virum, tunc si non sit potens uti sexu foemino, matrimonium est, & fuit ab initio nullum, quia sextus, in quo contraxit, non erat perpetuus; quoniam latebat sexus virilis. Pari ratione, si haec fuerit Monialis professa, professio est nulla, & est in Monasterio educenda; non tenetur tamen ingredi Religionem virorum, quia ejus intentio non fuit nisi ingredi Monasterium Monialium, & ibi profiteri. Port. in dub. Reg. ver. Professio in fine.

13. PRÆSENTIA PAROCHI,
ET DUPLICIS TESTIS

4150 **S**i desit, ubi Trid. est receptum, matrimonium est nullum, etiam si qui contrahere debet, sit in articulo mortis. Matrimonium coram facie Ecclesiae celebratum dicitur, quod celebratur coram Parocho, & testibus.

4151 Ubi Decretum Concilii non est publicatum, valere matrimonia contracta absque observantia formæ à Concilio prescriptæ, declaravit S. Congreg. Conc. 19. Januarii 1605. apud Tamb. de matrim. l. 8. tract. 6. cap. 2. §. 3. n. 10.

4152 Ubi est publicatum, vel aliquo tempore in Parochia tamquam Decretum Concilii observatum, nullus tamen Parochus reputatur, sed Ecclesia Parochialis omnino vacat tam Parochio, quam Episcopo, & Capitulo valentibus alium delegare; quod contingere potest causa persecutionis ab infidelibus illatorum, tunc utique rationabilis dubitatio reperiantur, tunc matrimonium valere absque presentia Parocho, (servata tamen in eo, in quo

De Sacramento Matrimonii. Cap. V.

455

quo potest, forma Concilii, id est exhibitis faltem duobus testibus (declaravit eadem S. Congr. Conc. 19. Januarii 1605. apud Tamb. cit.

4153 Qui, ne contrahant coram Parocho, transiunt ad loca haeticorum, ubi non sunt Parochi, & ibi more loci sine Parocho contrahunt, valide contrahunt, si transferunt animo mutandi domicilium; invalidè vero, si secus, sed animo revertendi. Ita Clericatus c. 133. n. 124. cum Tamb. & de Lugo, ex Breve Urb. VIII.

4154 Si è loco, ubi non est publicatum Concilium, veniant ad locum, ubi est publicatum, invalidè contrahunt sine Parocho, & testibus.

4155 Si unus ex sponsis fit de loco, ubi est publicatum Concil. alias de loco, ubi non est publicatum, habenda est ratio loci, ubi matrimonium per verba de praesenti contrahitur. Clericatus, & Tamb. cit.

4156 Grati Ecclesiae Romanae uniti, maxime inter Latinos habitantes, tenentur servare formam Tridentini.

4157 Sufficit Parochus viri, aut uxoris, si contrahentes habitent in diversis Parochiis, etiam si praesens contradicat, dummodo intelligat Tamb. tom. 2. cit. pag. 157. quia Trid. cap. 1. sess. 24. defor. Parocho, & duorum testium praesentiam exposcit.

4158 Hinc Fagnanus in 1. lib. Decr. cap. Quoniam, de confit. num. 25. pag. mihi 133. refert Declarationem Conc. ut sequitur.

(S. Congregatio declaravit, validum esse matrimonium contractum coram Parocho, etiam invito, & per vim adhibito, quamquam nihil corum, qua agebantur, videntur, & intellexerit, si affectavit non intelligere, ut in Parocho qui sibi aures obturaverat: etiam si ex alia causa vocatus, adhibitus tamen ad illum actum: Item coram Parocho tam viri, quam mulieris, etiam in aliena Parochia: immo & si Episcopus illi matrimonium interdixerit. Item coram Parocho etiam minoribus tantum Ordinibus initiato.)

4159 Non sufficit pura praesentia Parochi physica, & materialis, qualis esset Parochi amentis, dormientis, ebrii, infantis, vere, & non ex affectione distracti, seu vere non advertentis, quid à contrahentibus agatur; sed requiritur praesentia moralis, & humana, quamvis coacta, involuntaria, aut casualis.

4160 Sic pariter de testibus. Unde invalidum est matrimonium, si contrahentes sint velo cooperati, ita ut non cognoscantur certò a testibus. Item si testes non intelligent idio-

ma sponsorum, quamvis per interpretem modum de contractu matrimonii, nisi ex actibus externis sponsorum certò percipient, eos matrimonium contrahere. Ita Clericatus qui ritè ex Pontio addit, hoc esse periculosum; quia alter ex sponsis poenitutine affectus possit dicere, se tunc per verba de futuro, minime de praesenti, contraxisse.

4161 Insuper validum est matrimonium, cui Parochus, vel alius Sacerdos de ejus licentia assistit contra prohibitionem Episcopi sub nullitate matrimonii factam: quia Episcopus potest Parochum inobedientem punire, minime vero matrimonium ex capite assistente irritare, contra Decr. Trid. & Declar. Sac. Congr. de n. 4158. Nec potest novum impedimentum ditimens edere.

4162 Parochus potest alteri delegare, ut matrimonio assistat, sed non nisi Sacerdoti, ex Trident. cit. Et hic valide assistit, etiam si per vim, metum, aut dolum licentiam obtinetur.

4163 Hic Sacerdos delegatus potest alteri Sacerdoti subdelegare, ut assistat, si sit delegatus generaliter, putat, si sit conductus à Parocho, tamquam Cappellanus, ut sibi serviat in administratione Sacramentorum; quia delegatus ad universitatem causarum, potest subdelegare; secus si sit delegatus in causa speciali. Clericatus cit. ex Fagnano in cap. Quid nobis n. 32. de clandest. defor. vide n. 3979.

4164 Si Parochus interim sit mortuus, aut privatus beneficio, Sacerdos delegatus invalidè assistit, si id sciat: quia delegatio spirat mortuo delegante: validè si adhuc ne sciat, quia ei assistit bona fides, & titulus coloratus.

4165 Validè, eti illicite, assistit Parochus censuris innodatus, aut irregularis: invalidè vero, si sit haeticus. Ratio primi (ut notat Clericatus) est: quia tale jus assistendi non est actus jurisdictionis, sed qualitas à titulo Parochiali proveniens: adeoque per censuras non auferatur. Ratio secundi: quia per haeresim beneficia vacant, adeoque non est amplius Parochus. Sac. Congr. apud Fagnanum in cap. Ad abolendum, n. 38. de heret.

4166 Peccat mortaliter, aut venialiter, juxta opinionum varietatem, Parochus, si omittat verba Ritualis. Ego conjungo vos in matrimonium, in nomine Patris, &c. sed non invalidat matrimonium, quia haec verba non sunt de essentia, non habent enim rationem formæ, ut ex n. 3951. sed solum declarant matrimonium legitimè contractum, ut sit sensus: Ego declaro vos contraxisse legitimum matrimonium.